

Szonatina

(az utolsó előtti mozdulat)

Bár odakint már virrad, a lefüggönyözött szobában a fényviszonyok semmit sem változnak: az asztali lámpa „falra kent” sárga parabolája és a konyhában égve hagyott villany, valamint az üveges szekrényen mindezek reflexei konstans és elegendő lux-mennyiséget termelnek az események technikailag pontos rögzítéséhez. Csend van, Norbert a fotelben ülve alszik. A reggeli átható motorberregések és ajtócsapódások bosszantó koncertje még nem kezdődött el; azon rövid és bűvös szakasza ez a napnak, mikor az űzött egzisztenciák is elnyugszanak egy kis időre, és önnön rettegett démonaikkal átmenetileg beszüntetik a harcot. Nyilvánvaló persze, hogy Norbert számára e megváltó öntudatlanság nem fog sokáig tartani. És így is történik: előbb alig észrevehetően mocorogni kezd, majd óvatosan kinyitja a szemét. Kissé hunyorogva még, később hosszán, kitartva, a helyiség egy meghatározott pontjára szegezi tekintetét. Úgy tűnik, tisztában van a szerepével. E ténynek némiképp ellentmond, amikor mintegy mellékesen, ám annál váratlanabban kijelenti, hogy megéhezett. Éhes vagyok, mondja, azzal feláll, és a konyhába megy. Hallani, ahogy előbb a jégszekrényben kotorászik, majd az evőeszközök között. Feltehetően a konyhaasztalhoz indul, de meggondolja magát, és visszajön a szobába. Mintha nem tudná, mitévő legyen, álldogál ott egy ideig, aztán visszaül a fotelba. A lábost az ölébe veszi, lassan kanalizni kezd.

Ritkán dolgozom rögzített állásokból, jobb szeretem, ha magam is aktív részese vagyok a történéseknek, bár az ilyen típusú, leginkább a belső montázsra és a mélységgel való játékra utaló komponálás sem okoz különösebb nehézséget. Egyébként itt Norbert külön kérése volt, hogy mellőzzem a kézi kamerát, s ha lehet, egyetlen beállításból oldjam meg a feladatot – és mindenekelőtt, hogy celluloidra forgassak, ami azért is macerás kissé, mert a negatívot, egyéb lehetőségek híján, magamnak kell laborálnom. Ez a Pathé Electronic SD 8-as, amit nem kis nehézségek árán sikerült e célra beszerezni, ugyan már múzeumi darab, de a paramétereit és az expozíciós tulajdonságait tekintve még most is professzionális felvevőgépnek számít; egy szó, mint száz, nem egy olcsó mulatság, de végül is belátom, egy ilyen szolid, nagy műgonddal felújított parasztház szelleméhez mégiscsak jobban illik a hagyományos technika, és a visszafogottabb, „klasszikus” ábrázolásmód. Mindezek után mondanom sem kell, mennyire meglepődtem, amikor fittyet hányva az előre megbeszélteknek, fogta magát és kiballagott a frizsiderhez, hogy harapjon valamit. Előbb arra gondoltam, leállítom a felvételt, de aztán úgy döntöttem, hagyom, s reménykedtem, mielőbb észreveszi magát. Így utólag már elmondható, hogy e rövidke intermezzo még jól is tett a snittnek: mivel termikrofonokat használtam, a lakás legtávolabbi zugából is végig hallható volt minden, képileg, pedig e néhány perces hiátus jótékony feszültséget teremtett a „gyanútlan” nézőben.

Egyetlen apróság miatt aggódtam még, hogy a szobába visszatérve ugyanazon az oldalon lépjen majd be a képbe, mint amelyiken kilépett onnan, magyarul, hogy ne kövessük el a tengelyugrás amatőr hibáját, de itt már bíztam Norbert szépérzékében.

Nehéz megmondani, hogy maga a táplálkozás aktusa, mint főmotívum, hogyan és mikor fokozódik le szimpla mellékszólammá, mindenesetre abból, ahogy Norbert szinte rágja a levest, és minden egyes nyelésnél küzd a hideg zsírdarabokkal tisztán érzékelhető, hogy itt az éték elfogyasztása már semmiféle jelentőséggel nem bír, s mint cselekvés tulajdonképpen inkább megszakad, mintsem befejeződnek számára, amikor egyik pillanatról a másikra egyszerűen elengedi a kanalat. A történetek innen már felgyorsulnak, és korai befejezést sejtetnek. Norbert még ugyanazzal a lendülettel feláll, a lábost kanalastól az asztalra teszi, majd könnyedén fellép a konyhaszékre, amelyet már korábban odakészített a szoba közepére, kicsit igazít a mestergerendához erősített kötélén, majd ügyesen a hurokba dugja a fejét, nyakán szorosra húzza azt, de mielőtt kirúgná maga alól a már említett ülőalkalmatosságot, még egy afféle csendes és ösztönszerű utolsó előtti mozdulatként száját beletörli a kézfejebe.

Variációk Frankensteinre

Vannak bizonyos kihívások, mint a kör négyszögesítése, például, melyek megoldásához már-már a konokszággal egyenlő roppant kitartásra és erőfeszítésre van szükség, így fölösleges azon csodálkozni, ha az úgynevezett csendes többség az efféle fárasztó szellemi csatározások helyett inkább a konfliktusmentes kispolgári lét biztonságára szavaz. Nem is beszélve arról, hogy semmi garancia, hogy az eredmény minősége valaha is arányban lesz majd az elvégzett munka mennyisége alapján keletkező jogos elvárásoknak, ami ugye, a mai teljesítményorientált világunkban nem egy elhanyagolható tényező. Norbert számára az ilyenfajta okoskodások persze semmit sem jelentenek, mivel személyében, ha nem is a pótolhatatlan lángészt, melyből koronként kettő-három ha akad, de mindenképpen egy domináns alkotói fantáziával megáldott teremtményt üdvözölhetünk. „Nekünk, Örökös Kiválasztotaknak”, írja egy kiemelt helyen, „akik természetes adottságainknál fogva szegmensei vagyunk a Jónak, kötelességünk, hogy teljes mértékben támogassuk a talentumot, a tiszta, sziporkázó gondolatot és a kockáztatni sem rest kísérletező kedvet, mi által fokozatosan bevilágíthatunk a jövő útvesztőiben tévelygő furcsa alakok agyának legsötétebb zugaiba is”. Egy másik alkalommal a döntés szabadságáról és annak szükségességéről értekezve a téma kapcsán mintegy összegzésként megjegyzi, hogy „nincs erő a Földön, amely a cselekvésben meggátolhatna, s legfőképpen az olyan cselekedet végrehajtásában, melynek helyességéről a legmesszebbmenőkig meg vagyok győződve”. Nem kell különösebb jóstehetségnek lenni, hogy megállapíthassuk, Norbertet aligha fogja eltéríteni bármi is az általa gondosan

előkészített aktuális terv kivitelezésétől, ha az *ötlet*ként benne egyszer már megfogalmazódott, és mint *döntés* zöld utat nyert. Mindez persze nem jelenti, hogy itt-ott ne merülnének fel kételyei a megoldandó feladattal kapcsolatban, de e látszólagos és szórványjellegű „bizonytalankodások” mögött kizárólag a teremtő génusz mindenre kiterjedő figyelme és alapossága manifesztálódik. „Egy dinamikus alkat számára, kinek lételeme az akció–reakció szülte folytonos dialektika, és e mozgásban lappangó forradalmi ígéret, nincs elviselhetlenebb dolog a világon, mint az elme fáradt csoszogása és a tétlenségből fakadó indulat, ergo maga a frusztráció, mint olyan, minek következtében bárki, még az arra leginkább rátermettebbek élete is szemvillanás alatt a kétségbeesés szakadékának legfenekén landolhat”. A „végső cselekvést” azonban paradox módon épp a cselekvés szándékos mellőzése, mi több, annak radikális megszüntetése által képzelel el, s egyfajta „klasszicizálódó folyamat” keretén belül, fokozatosan és önként lemond a fizikai lét kínálta lehetőségekről. „Megszabadulni a fölös mozdulatoktól, és minden elálló vagy kitüremkedő testrészüinktől, mint a gondolkodást nagyban hátráltató extrémításoktól, hogy kizárólag a spirituális tett minősége határozza meg értékünket, és ne egy test primer szükségleteinek dekadens kielégítése.” Fölöttébb látványos, s egyben tanulságos az a folyamat, ahogy Norbert megküzd ezen emberfeletti kihívással, és ahogy erejét megfeszítve igyekszik felülkerekedni az évmilliók alatt belékódolt önfenntartói ösztönök és beidegződések genetikai rendeletén. „Füleimtől, orromtól könnyen megválhatok”, magyarázza, „sőt, ha arra kerül a sor, a fütyimet is ügyesen lenyiszszanthatom, de a végtagjaimat, különösen e felső kettőt már nehéz lesz szakszerűen eltávolítani, mivel az inak elmeszése, a csontok izületi szétválasztása, az ütőerek azonnali precíz elkötése alapos anatómiai ismereteket követel meg minden műkedvelő sebésztől. S tetejében még ott a feloldhatatlannak tűnő dilemma, hogy ha például a jobb kezemmel levágom a bal karom, mivel vágom majd le a jobbot?” Eredetiségére jellemző, hogy eszébe sem jut megkerülni a felmerülő technikai nehézségeket, és nem igyekszik a problémát kizárólag elméleti síkra terelni. „A gatter alá, bár kedvem lenne hozzá, nem fekhetem, mivel itt a kritikus vérvesztés elkerülése miatt nélkülözhetetlen a tagok tövében történő előzetes és kényelmetlen önzsinogelés, ráadásul e metódus esztétikai értelemben is hagy némi kívánnivalót maga után. Hasonló a helyzet a vasúti sínekkel kapcsolatban is, ahol ugyan pontos illesztés esetén az elhaladó jármű kerekei az amputáció pillanatában egyúttal kellő mértékben össze is préselik a csonkot, így a vérzés gyakorlatilag el sem kezdődhet, de a dolgoknak ilyenfajta bombasztikus és flagráns kezelése igencsak távol áll tőlem.” A rafinált szerkezet, amely mellett Norbert végül is elkötelezi magát, szavaival élve „átmenet a szivarvégvágó és a guillotine között, amihez egy speciálisan megkonstruált villanyárammal működő miniatűr kohó tartozik még. A masina leleménye abban áll, hogy az aláhulló súlyos metszőkés, amelyet egy szimpla önindító szerkezet segítségével, s a még ép kezünkkel mintegy *alányulva* hozhatunk mozgásba, a beépített szenzor által a megfelelő pillanatban a magas hőmérsékletű kemence zsilipajtáját is kinyitja, minek következtében a csonkolással szinte azonos időben a kauterizáció is megtörténik. És a végeredmény? Egyrészt teljes mértékben kizárjuk bármilyen fertőzés lehetőségét, a keletkezett látvány pedig önmagáért beszél.”

Norbertet később többen is a város parkjában, a frissen avatott 48-as honvédelmi emlékmű közelében, egy lócán látták üldögelni. A beszámolóik szerint tartása nyugodt volt, feszültségmentes. Szemében továbbra is ott lobogott az a bizonyos tűz, amely mint tudjuk az eltökéltség és a fokozott szellemi jelenlét attribútuma, bár itt-ott mintha némi melankólia is keveredett volna a fel-felcsapó lángnyelvek közé. Persze meglehetősen csak pillanatnyi benyomás volt, és annyit sem jelent, mint egy kósza falevél a langyos őszi szélben. Ami viszont, tesz hozzá némi malíciával, a korábbiakhoz képest, mint különbség azonnal feltűnt, hogy Norbert megborotválkozott. S bár maradt az arcán annyi szőrszál, hogy szökött fegyencnek nézhessék, nos igen, az első lépést megtette. Úgy tűnik innen már nincs visszaút.

